

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวยุโรปในมาเลเซีย

ETHNIC IDENTITY OF SIAMESE - MALAYSIAN IN MALAYSIA

ทัศนาวดี แก้วสนิท¹ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์² และกาญจนา แก้วเทพ³

Thatsanawadi Kaeosanit¹ Ubolwan Premsrirat² and Kanjana Kaewthep³

^{1,2,3}คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

^{1,2,3}Graduate School of Communication Arts and Management Innovation,
National Institute of Development Administration

บทคัดย่อ

งานศึกษาชิ้นนี้ใช้มุมมองเชิงต่อรองในการศึกษาศักยภาพการดำรงอยู่ของชุมชนชาวยุโรปในประเทศมาเลเซีย เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสาร อัตลักษณ์ และพื้นที่พรมแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวยุโรปในประเทศมาเลเซียด้วยจุดยืนที่ว่าด้วยพลังของการสื่อสาร กระบวนการอัตลักษณ์ที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีการปรับเปลี่ยน สืบไหลตามแต่บริบทและเงื่อนไข ภายใต้แนวคิดสายสกุลประกอบสร้าง โดยพบว่า ชาวยุโรปยังคงมีการสื่อสารเพื่อ ประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภายใต้เงื่อนไขและเพื่อสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างหลากหลายอย่างเป็นพลวัต ท่ามกลาง การปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในรัฐชาติมาเลเซีย นอกจากนี้การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยและ พัฒนาการของระบอบการเมืองการปกครอง มิติทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเป็น เอกภาพของประเทศมาเลเซียย่อมส่งผลต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวยุโรป ชาวยุโรปจึงมีการสื่อสาร อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เพื่อยืนยันตัวตนและกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวยุโรปในสังคมพหุวัฒนธรรมของ ประเทศมาเลเซียให้ดำรงอยู่ได้อย่างมีอัตลักษณ์ศักดิ์ศรี

คำสำคัญ: การสื่อสาร อัตลักษณ์ ชาวยุโรปในมาเลเซีย ประเทศมาเลเซีย

Abstract

This study conducted with the negotiate approach to study the potential existence of Siamese - Malaysian's ethnic identity in Malaysia, analyze the relation between communication, identity and ethnic boundary of Siamese - Malaysian in Malaysia by the standpoint of communication power, the dynamic of identity process which shifting and multi-faced under the constructionism approach. The finding reveal that Siamese - Malaysian have constructed their ethnic identity under various conditions and benefits. Moreover, the passage of time and the development of democratic political, economic and structure of social culture build the unity of the country that

would affect the existence of Siamese – Malaysian's ethnic identity. Therefore, ethnic identity of Siamese - Malaysian is communicated in order to define the identity and the position of their ethnic identity to live with dignity in the multicultural society of Malaysia.

Keywords: Communication, Identity, Siamese-Malaysian in Malaysia, Malaysia

บทนำ

เขตแดนรัฐชาติที่ปรากฏเป็นพรมแดนเชื่อมรัฐระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซียในปัจจุบันเป็นรูปแบบการกำหนดอาณาเขตเพื่อป้องกันอำนาจอธิปไตยและการควบคุมประชาชนพลเมืองอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการเมืองการปกครองของรัฐชาติ หากแต่เมื่อย้อนกลับไปดูประวัติศาสตร์ของการแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองการปกครองเพื่อปักปันดินแดนของราชอาณาจักรสยามและสหพันธรัฐมลายูในอดีตจะพบว่า พื้นที่ชายแดนถูกซ้อนทับด้วยพื้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องแม้เส้นแบ่งดินแดนจะถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนภายใต้สนธิสัญญา Anglo-Siamese เมื่อ ค.ศ. 1909 หากแต่การดำรงอยู่ของผู้คนยังคงมีสัมพันธ์ข้ามพรมแดนทั้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

การกำหนดอาณาเขตของราชอาณาจักรสยามและสหพันธรัฐมลายูในครั้งนั้น ทำให้กลุ่มคนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และบางส่วนของสงขลา ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าว กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมไทย และขณะเดียวกันกลุ่มคนเชื้อสายไทยที่นับถือศาสนาพุทธจำนวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รัฐเคดาห์ เปอร์ลิส กลันตัน และตรังกานูของประเทศมาเลเซียก็ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมมาเลเซียเช่นกัน ดังนั้น การดำรงอยู่ของชนกลุ่มน้อยทั้งสองกลุ่มจึงเป็นไปในลักษณะของการเป็นพลเมืองในอาณาเขตของประเทศ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นใหญ่มีศาสนาและวัฒนธรรมแตกต่างไปจากกลุ่มของตน และขณะเดียวกันก็มีศาสนา วัฒนธรรม และพื้นที่ทางสังคมที่เชื่อมร้อยต่อกันกับชนกลุ่มใหญ่ของอีกฝั่งประเทศหนึ่ง

ชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทยและชาติพันธุ์สยามในประเทศมาเลเซียจึงมีลักษณะของการปรับเปลี่ยนและพลิกใช้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์แต่ละด้านอย่างเป็นพลวัตตามบริบทและเงื่อนไขที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อบริหารจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมและเพื่อความอยู่รอดอย่างมีอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีของกลุ่มชาติพันธุ์

บริบทชุมชนชาวสยามในมาเลเซีย

ข้อมูลพื้นฐานประชากรของประเทศมาเลเซียปี 2015 (Government of Malaysia, 2015) ระบุถึงจำนวนประชากรจำแนกตามรัฐและชาติพันธุ์ (Population by States and Ethnic Group / Penduduk Malaysia Mengikut Negeri dan Kumpulan Etnik) ว่า ประเทศมาเลเซียประกอบไปด้วยประชากรทั้งหมดจำนวน 30,485.20 ล้านคน ประกอบไปด้วยคนมลายู (Malay / Melayu) จำนวน 15,479.60 ล้านคน คนในกลุ่มภูมิบุตรอื่นๆ (Others Bumiputera / Bumiputera Lain) จำนวน 3,672.4 ล้านคน คนจีน (Chinese / Cina) จำนวน 6,642 ล้านคน คนอินเดีย (Indians / India) จำนวน 2,012.6 ล้านคน คนชาติพันธุ์อื่นๆ (Others / Lain-lain) จำนวน 267.4 ล้านคน และกลุ่มคนที่ไม่ใช่พลเมือง (Non-Malaysian Citizens / Bukan warganegara Malaysia) จำนวน 2,411.4 ล้านคน (Government of Malaysia, 2015) ซึ่งในจำนวนประชากรเหล่านี้ ชาวสยามได้รับการยอมรับว่าเป็นกลุ่มภูมิบุตร (Bumiputera) ดังปรากฏในระบบ HRMIS (Human Resource Management Information System / Sistem Maklumat Pengurusan Sumber

Manusia) ของกรมข้าราชการ (Ketua Pengarah Perkhidmatan Awam)

ชุมชนที่มีชาวสยามอาศัยอยู่มากที่สุดในพื้นที่ 4 รัฐนี้ ประกอบด้วย หมู่บ้านปลายะไร (Titi Akar) ตำบล ปาดังเกอร์เบา (Padang Kerbau) อำเภอเป็นดัง (Pendang) รัฐเคดาห์หรือไทรบุรี (Kedah) หมู่บ้านยาหวิ (Jejawi) ตำบลอาเรา (Arau) อำเภอกังงา (Kangar) รัฐเปอร์ลิส (Perlis) หมู่บ้านยุงเกา (Jubakar) ตำบล ยูบากา ดารัต (Jubakar Darat) อำเภอตุมปัต (Tumpat) รัฐกลันตัน (Kelantan) และหมู่บ้านเปอเอะเกียง (Pak Kiang) ตำบลกลวง (Keluang) อำเภอเบอสุต (Besut) รัฐตรังกานุ (Terengganu)

ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sociology and Culture)

ชุมชนชาวสยามในรัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย มักอยู่อาศัยร่วมกันแบบครอบครัวขยาย ผู้ชายเป็นผู้นำ ครอบครัว มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยทั่วไปชาวสยาม นิยมปลูกฝังให้ลูกหลานดองหรือแต่งงานกับกลุ่มชาวสยาม ด้วยกันเอง จึงมีความเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งชุมชน หรือมีต้นตระกูลเดียวกัน รวมถึงมีความผูกพันในระบบอุปถัมภ์ มีการผูกสัมพันธ์ทางใจที่แสดงออกโดยการ นับถือกันเสมือนญาติโดยสายโลหิต ที่เรียกว่า พ่อยก แม่ยก พี่ยก น้องยก และเนื่องจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ของชาวสยามมักตั้งอยู่กระจายไปตามเรือกสวนไร่ นา และไม่นิยมทำรั้วบ้าน ทำให้แต่ละครอบครัวภายในชุมชน จะมีความใกล้ชิดผูกพันและรู้จักกันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ ชาวสยามส่วนใหญ่ยังมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ในประเทศไทย ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการอพยพโยกย้ายในอดีต ที่ประเทศไทยและพื้นที่ทั้ง 4 รัฐของมาเลเซียยังเป็น ผืนเดียวกันก่อนถูกถายโอนไปและกำหนดเขตแดนอย่าง ชัดเจน รวมถึงการอพยพโยกย้ายเพื่อแต่งงานและทำมา หากินของผู้คน ทำให้ในปัจจุบันชาวสยามยังมีสัมพันธ์ ทางเครือญาติกับคนในประเทศไทยและยังคงไปมาหาสู่ กันอยู่เสมอ

ในอดีต ชาวสยามมีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน

เมื่อบวชเรียนหรือเป็นโยมวัด โดยเรียนหนังสือกับพระสงฆ์ ต่อมาเมื่อมีการตั้งโรงเรียนสอนภาษาไทยขึ้นในวัดของ ชุมชนโดยมีพระสงฆ์หรือครูอาสาสมัครมาเป็นผู้สอน จึงทำให้ชาวสยามได้เรียนรู้การอ่านเขียนภาษาไทยมากขึ้น ทั้งนี้ พื้นฐานความศรัทธาที่ชาวสยามมีต่อสถาบันศาสนา ทำให้พระสงฆ์ในชุมชนถือเป็นผู้นำทางธรรม คนเฒ่า คนแก่ในชุมชนได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทางโลก มีผู้นำ ทางจิตวิญญาณ เช่น ครูหมอและศิลปินพื้นบ้าน และมี ผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ใหญ่บ้าน

ทั้งนี้ วิถีชีวิตของชาวสยาม ยังคงมีความผูกพัน อยู่กับความเชื่อและพิธีกรรมดั้งเดิม ทั้งความเชื่อในสิ่ง เหนือธรรมชาติและอำนาจไสยศาสตร์เร้นลับผสมผสาน กับความเชื่อทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพราหมณ์ ศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธ โดยพิธีกรรมส่วนใหญ่ของ ชาวสยามมักมีรากฐานมาจากพุทธศาสนาและผูกติดอยู่ กับความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ

ด้านเศรษฐกิจ (Economy)

ตั้งแต่สมัยอาณานิคม การส่งออกดีบุก ยางพารา และน้ำมันปาล์มก็เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ มาเลเซียมาโดยตลอด ขณะที่รัฐเคดาห์เป็นแหล่งผลิตข้าว ที่ใหญ่ที่สุดของมาเลเซีย ต่อมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญ กับการพัฒนาอุตสาหกรรมและมีนโยบายพัฒนารัฐเคดาห์ ให้เป็นรัฐอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับรัฐเปอร์ลิส ที่เดิมเป็น รัฐเกษตรกรรมและต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงให้พัฒนา เป็นภาคอุตสาหกรรม ส่วนรัฐกลันตันจัดอยู่ในกลุ่มรัฐ ที่ยากจนที่สุดในบรรดารัฐต่างๆ ของมาเลเซีย เพราะเป็น รัฐที่ประกอบการเกษตรเป็นส่วนใหญ่มาแต่เดิม ภาคเหนือ ของรัฐกลันตันมีการปลูกข้าวและทำสวนยางเป็นส่วนใหญ่ ทางภาคใต้มีการปลูกยางพาราและน้ำมันปาล์ม ขณะที่ รัฐตรังกานุแต่เดิมเคยจัดอยู่ในกลุ่มรัฐที่ยากจนเช่นกัน แต่การค้นพบน้ำมันและก๊าซในชายฝั่งเมื่อปี 1974 (พ.ศ. 2517) ทำให้อุตสาหกรรมปิโตรเลียมและก๊าซกลายเป็น อุตสาหกรรมหลักในตรังกานุ ทั้งนี้ ชาวสยามส่วนใหญ่ จะเป็นคนที่อยู่ติดพื้นที่มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ และมี ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพด้วยการทำนา ทำสวนยางพารา

ทำสวนผลไม้ ปลูกผัก และทำไร่ยาสูบ และชาวสยามอีกจำนวนหนึ่งยังนิยมประกอบอาชีพอิสระของตัวเอง รับจ้างเป็นพนักงานในบริษัทห้างร้านหรือค้าขายปลีก รวมถึงรับราชการ เป็นต้น

ด้านการเมืองการปกครอง (Politics)

ประเทศมาเลเซียมีระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ใช้ระบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ มีทั้งรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลสหพันธรัฐ (Federal Government) และรัฐบาลแห่งรัฐ (State Government) ของแต่ละรัฐ โดยมีสมเด็จพระราชาธิบดี (Yang di-Pertuan Agong) เป็นประมุขของประเทศที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

ปัจจุบันประเทศมาเลเซียอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลกลางที่เป็นกลุ่มพรรค BN (Barisan Nasional) โดยรัฐเคดาห์ รัฐตรังกานู และรัฐเปอร์ลิส อยู่ภายใต้การปกครองของพรรค BN (Barisan Nasional) และรัฐกลันตันอยู่ภายใต้การปกครองของพรรค PAS (Islamic Party of Malaysia) ในฐานะรัฐบาลของรัฐ (State Government) โดยในระบบการเมืองการปกครองของรัฐบาลกลางมาเลเซียมีผู้แทนที่สำคัญ คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Ahli Parlimen) และสมาชิกวุฒิสภา (Senator) ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาส่วนหนึ่งจะเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในประเทศมาเลเซีย เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิม (Orang Asli) รวมทั้งชาวสยาม ก็มีตัวแทนที่ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา อาทิ คุณเจริญ อินทรชาติ อดีตประธานสมาคมคนสยามมาเลเซีย ต่อมาคือ คุณชีวนุ เอ็มอัมไพ (Siw Chun a/p Eam) อดีตรองประธานสมาคมคนสยามมาเลเซียและที่ปรึกษาของมุขมนตรีแห่งรัฐเปอร์ลิส และปัจจุบันคือ ดาโต๊ะบุญเสริม สุวรรณมณี (Boonsom a/l Inong) ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2553-2559

ส่วนในระบบการเมืองการปกครองของรัฐบาลแห่งรัฐที่มีคณะมนตรีบริหารรัฐหรือสภาผู้บริหารรัฐบาลท้องถิ่นแห่งรัฐ (State Executive Councillor: EXCO / Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri) เป็นผู้บริหาร

ระดับรัฐนั้น เนื่องจากในจำนวนรัฐเคดาห์ประกอบไปด้วยหลากหลายชาติพันธุ์ โดยมีชาวสยามอาศัยอยู่มากที่สุด เมื่อเทียบกับชาวสยามในรัฐอื่นๆ การปกครองระดับรัฐของเคดาห์จึงมีคณะมนตรีบริหารรัฐที่มีหน้าที่ดูแลเรื่องศาสนา เรื่องการโยธา เรื่องการท่องเที่ยวและมรดก และเรื่องเกี่ยวกับชาวสยาม (Pengerusi Jawatankuasa Agama, Kerja Raya, Pelancongan dan Warisan, Hal Ehwal Masyarakat Siam) คือ YB Dato Haji Mohd Rawi Bin Haji Abdul Hamid (ดาโต๊ะราวี) ในขณะที่รูปแบบการเมืองการปกครองในชุมชนของมาเลเซียจะมีกำนันหรือ Penghulu ซึ่งถือเป็นข้าราชการประจำของรัฐต่างๆ ที่จะดำรงตำแหน่งอยู่ในตำบล (Mukim) นั้นๆ ตามวาระ และอาจย้ายไปประจำตำบลอื่นภายในรัฐนั้น ส่วนผู้ใหญ่บ้านจะได้รับการแต่งตั้งโดยการเสนอชื่อจากพรรคการเมืองที่ปกครองรัฐนั้นๆ โดยในเคดาห์และเปอร์ลิสเรียกว่า Ketua Kampong ส่วนในกลันตันเรียกว่า Tok Penghulu ซึ่งผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านหรือชื่อเต็มคือ คณะกรรมการการพัฒนาและความปลอดภัยหมู่บ้าน (Jawatan Kuasa Kemajuan dan Keselamatan Kampung: JKKK) ทั้งนี้ ภายใต้ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศมาเลเซียและประเทศไทย สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองปีนัง และสถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู ยังมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการดำรงอยู่ของชาวสยามในมาเลเซีย

ด้านการสื่อสาร (Communication)

สื่อบุคคล (Personal media)

สื่อบุคคลในชุมชนที่มีบทบาทในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวสยาม ประกอบด้วย พระสงฆ์ คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ครูหมอและศิลปินพื้นบ้าน รวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน โดยพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางธรรมและเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมทางศาสนา ดำรงตนเป็นศูนย์รวมและที่พึ่งทางจิตใจของสมาชิกในชุมชน ส่วนคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนซึ่งเป็นผู้นำทางโลกก็ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด

องค์ความรู้ในมิติวัฒนธรรมของชุมชนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน และยังเป็นผู้นำในระดับครอบครัวหรือเครือข่ายในระบอบอาวุโส ในขณะที่ครูหมอและศิลปินพื้นบ้านซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณก็ทำหน้าที่ในการสืบสานและสะท้อนคุณค่าของวัฒนธรรมด้วยจิตวิญญาณผ่านเครื่องมือทางวัฒนธรรมต่างๆ และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการของชุมชนก็มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของสมาชิกในชุมชนและคนนอกชุมชนในระดับสังคมส่วนรวม

สื่อพื้นบ้าน (Traditional media)

รูปแบบสื่อที่เป็นพิธีกรรม เช่น โนราโรงครู โดยในเดือนหกของทุกปี ส่วนรูปแบบสื่อที่เป็นการแสดง เช่น หนังตะลุง การรำไทย การร่าย การละเล่นกลองยาวของชาวยาย และรูปแบบสื่อที่เป็นวัตถุ เช่น ศิลปกรรมหรือสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างในวัดประจำหมู่บ้านหรือวัดไทยในประเทศไทย ได้แก่ โบสถ์ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

สื่อเฉพาะกิจ (Specialized media)

การเรียนการสอนภาษาไทยภายในวัดของชาวยายใช้หนังสือในโครงการผลิตหนังสือเรียนภาษาไทยสำหรับชาวยายไทยเชื้อสายไทยในประเทศไทยเป็นสื่อการเรียน รวมถึงกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธ์ที่โรงเรียนสอนภาษาไทยจัดขึ้นในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อและวันแม่ ก็เป็นสื่อสำหรับการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ชาวยายนิยมใช้สื่อเฉพาะกิจเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นในชุมชน เช่น ป้ายประกาศที่ติดอยู่ตามร้านค้าบริเวณวัดหรือบอร์ดติดป้ายประกาศประจำหมู่บ้าน โดยมีข้อความภาษาไทย ภาษาจีน และภาษามลายู และชาวยายยังนิยมจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อบันทึกเรื่องราวที่สำคัญหรือน่าสนใจที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาจัดพิมพ์เผยแพร่ หรือมีการจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสต่างๆ เช่น จัดทำหนังสืออนุสรณ์เนื่องใน

งานพระราชทานเพลิงศพพระสังฆาธิการ หนังสือที่ระลึกในงานฉลองอุโบสถ และเอกสารบันทึกเกี่ยวกับมรดกของวัด เป็นต้น

สื่อมวลชน (Mass Media)

ชาวยายเปิดรับสื่อชนิดต่างๆ ของประเทศมาเลเซีย ทั้งจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ เพื่อติดตามข่าวสารบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศ โดยสำหรับชาวยาย การเปิดรับสื่อชนิดต่างๆ ของประเทศมาเลเซีย ทั้งจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ ยังเป็นการเรียนรู้ภาษาราชการของประเทศมาเลเซียในระดับสูงควบคู่กันไปด้วย ขณะเดียวกันก็นิยมเปิดรับสื่อต่างๆ จากประเทศไทย เช่น โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือ ฯลฯ โดยนิยมติดตามละครโทรทัศน์ไทย ฟังเพลงจากคลื่นวิทยุไทย ติดตามผลงานศิลปินนักร้องที่ชื่นชอบของไทย อ่านหนังสือหรือนิตยสารจากประเทศไทยที่วางขายบริเวณด่านชายแดนระหว่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้ ชาวยายส่วนหนึ่งที่ทำงานในองค์กรสื่อสารมวลชน ก็ถือเป็นช่องทางการสื่อสารหรือกระบอกเสียงที่สำคัญของชุมชนชาวยาย เนื่องจากสามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของชุมชนออกไปสู่สังคมในวงกว้างได้

สื่อใหม่ (New media)

ชาวยายส่วนหนึ่งนิยมติดต่อสื่อสารผ่านสื่อใหม่ต่างๆ เช่น สื่อออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) แอปพลิเคชัน Whatsapps ในมือถือ เว็บไซต์ (Website) เป็นต้น ซึ่งส่วนมากเป็นการสร้างความร่วมมือและรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อติดต่อสื่อสารและเพื่อพิทักษ์สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆ เช่น สโมสรข้าราชการมาเลเซียเชื้อสายไทย (Kelab Siam Sektor Awam: KESSA) ใช้สื่อออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook) ในการรวมกลุ่มสมาชิก หรือเครือข่ายกลุ่มรวมไทย (Ruam Thai) ที่ใช้เว็บไซต์ (Website) เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกและแจ้งข่าวสารการจัดกิจกรรมของกลุ่ม เป็นต้น

เครือข่ายการสื่อสาร (Communication network)

เครือข่ายการสื่อสารภายในชุมชน ในรูปแบบของการ “กินงาน” “แกงเวียน” “ครัววัด” และ “สวัสดิการ

ชุมชน” เครือข่ายการสื่อสารระหว่างชุมชน ในเรื่องกิจกรรมของสงฆ์และกิจกรรมของวัด รวมถึงเครือข่ายการสื่อสารของสมาคมและกลุ่มต่างๆ ของชาวสยาม และเครือข่ายการสื่อสารภายนอกชุมชนที่เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวสยามและคนไทยในประเทศไทยหรือชาติพันธุ์อื่นๆ

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวสยามที่ผันแปรภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์

อัตลักษณ์เป็นยุทธวิธีในการจัดวางตนเองในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทเงื่อนไขและสถานการณ์ต่างๆ ในฐานะของเครื่องมือในการจัดการองค์กรและประสานความสัมพันธ์ทางสังคม หากการก้าวข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์สมาชิกของกลุ่มก็อาจเลือกใช้อัตลักษณ์แบบหนึ่งในการแสดงตัวตนกับคนกลุ่มหนึ่งหรืออาจเลือกเน้นอัตลักษณ์อีกอย่างหนึ่งเมื่อแสดงตัวตนกับคนอีกกลุ่ม หนึ่งเดียวกัน อัตลักษณ์หนึ่งๆ ก็อาจถูกตีความหรือให้คุณค่าแตกต่างกันระหว่างคนที่อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันและคนนอกวัฒนธรรม ดังนั้น ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มจึงให้ความสำคัญกับการประกอบสร้างและการผลิตซ้ำคุณลักษณะทางวัฒนธรรมเพื่อปักปันพรมแดนทางชาติพันธุ์อย่างเป็นพลวัต ทั้งในรูปแบบของการตีความ การต่อรอง และการตอบโต้ต่อสถานการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องเผชิญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกระบวนการโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมโยงโลกเข้าด้วยกัน โดยมีปัจจัยสำคัญคือ การปฏิวัติระบบการสื่อสารที่ทำให้พื้นที่ถูกย่นย่อให้หดแคบลง ขณะที่เวลาถูกเร่งให้หมุนเร็วขึ้น จนเกิดการหลอมละลายมิติพื้นที่และเวลาเข้าด้วยกัน รวมถึงเกิดการหุบยืมและผสมผสานทางวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อนและหลากหลาย การผลิตของระบบทุนนิยมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เรื่องเวลาและสถานที่ ไม่เพียงผลจากการผลิตและการบริโภคที่มีต่อตลาดโลกในระบบเศรษฐกิจ แต่รวมถึงพลวัตทางวัฒนธรรม ที่โลกาภิวัตน์เป็นพลัง

กระตุ้นให้เกิดการทบทวนการนิยามอัตลักษณ์ของตนและกลุ่ม ปลุกจิตสำนึกท้องถิ่นนิยมอันเป็นพลังของการสร้างความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน พื้นที่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อจิตสำนึก ทำให้เกิดการทบทวนตำแหน่งแห่งที่ของตน เกิดการสร้างความหมายใหม่แก่อัตลักษณ์ อัตลักษณ์จึงถูกรื้อถอนและประกอบสร้างขึ้นใหม่โดยปรับเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขแวดล้อมและบริบท

ความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมมีการจำแนกแยกแยะกลุ่มคนออกเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย (Minority group) ตามลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทำให้วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยอย่างชาติพันธุ์ชาวสยามในมาเลเซียมีลักษณะของการผสมผสานชาติพันธุ์เดิมกับวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของรัฐ ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2557) แสดงทัศนะไว้ว่า วัฒนธรรมย่อยที่ดำรงอยู่ในโครงสร้างลำดับชั้นของอำนาจที่แตกต่างกัน (Hierarchical power structure) มีลักษณะของการใช้อำนาจครอบงำ (Domination, exploitation, manipulation) ที่วัฒนธรรมหลักกระทำต่อวัฒนธรรมย่อย แต่อีกด้านหนึ่งก็หมายถึง การตอบโต้ต่อรอง ที่วัฒนธรรมย่อยมีต่อวัฒนธรรมหลักเพื่อการดำรงอยู่และการสืบทอดด้วย เช่น การธำรงรักษามโนราห์ (Menora) หรือโนราแขกในชุมชนชาวสยาม ซึ่งมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมไว้ในชุมชน โดยการเปิดพื้นที่ของชุมชนให้ผู้คนที่สนใจมาร่วมเรียนรู้และฝึกฝนการรำโนราห์ที่มีการขับบทสลับกันไปทั้งภาษาไทยและภาษามลายูจากศิลปินหรือผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน หรือการจัดแสดงหนังตะลุง (Wayang kulit) ในพื้นที่ของชุมชน โดยเป็นการสร้างพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมให้กับสมาชิกในชุมชน ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ใช่หนังหนังตะลุงชาวสยาม แต่รูปแบบการร้องขับบทกลอนที่มีสามภาษาของศิลปินที่ประกอบด้วยภาษามลายู ภาษาไทย และภาษาจีนก็สะท้อนลักษณะความเป็นพหุสังคมของกลุ่มผู้ชมที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี รวมถึงรูปหนังตะลุงที่มีรูปร่าง

หรือคุณลักษณะแตกต่างกัน เช่น รูปมังกร รูปศาลา (Balai Besar) หรือรูปภาชี ก็แสดงถึงความหลากหลายของลักษณะทางชาติพันธุ์ในสังคมของมาเลเซีย แม้แต่ภาพที่ปรากฏโลดแล่นอยู่บนผืนผ้าใบของจอแสดงหนัง เช่น การสนทนากันของตัวละคร รูปหนังหุ่นยักษ์ตัวละคร รูปหนังของมลายู ก็สะท้อนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชนชาติต่างๆ ในมาเลเซียได้เช่นกัน

นอกจากนี้ ชาวสยามในมาเลเซียยังมีวิธีการปรับตัวเพื่อดำรงวัฒนธรรม อาทิ การจัดงานประเพณีวัฒนธรรมตามธรรมเนียมเป็นประจำทุกปี แต่เลือกจัดงานใหญ่ในระดับรัฐเพื่อการระดมทุน เช่น งานสงกรานต์และงานลอยกระทงในรัฐเคดาห์ รัฐเปอร์ลิส และรัฐกลันตัน ซึ่งสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี ขณะที่การจัดงานขึ้นในช่วงวันที่ใกล้เคียงกันก็ทำให้ชาวสยามที่ทำงานหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ไกลออกไปจากชุมชนได้มีโอกาสมาร่วมงานด้วย สำหรับชาวสยามในรัฐตรังกานูซึ่งมีจำนวนอยู่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับชาวสยามในรัฐอื่นๆ ก็มักเดินทางไปรวมกลุ่มเพื่อร่วมปฏิสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนในรัฐใกล้เคียงคือ รัฐกลันตัน และร่วมงานที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยกลุ่มนักธุรกิจชาวสยามและชาวจีน ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวสยาม ทั้งการแบ่งสรรปันส่วน การแลกเปลี่ยนหมุนเวียน และการหยิบยืมทรัพยากรซึ่งกันและกัน ทั้งในพื้นที่รัฐที่มีชาวสยามอาศัยอยู่มากที่สุดอย่างรัฐเคดาห์ หรือพื้นที่รัฐเล็กๆ อย่างรัฐเปอร์ลิส รวมถึงรัฐที่เคร่งครัดในการปกครองตามหลักศาสนาอย่างรัฐกลันตัน และรัฐที่มีชาวสยามอาศัยอยู่น้อยที่สุดซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปจากรัฐอื่นๆ อย่างรัฐตรังกานู นับเป็นยุทธวิธีการดำรงอยู่ของชาวสยามเพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

ทั้งนี้ การศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง พบว่า ท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์และการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อัตลักษณ์จะถูกเลือกมานำเสนอในมิติที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบท เงื่อนไข และ

สถานการณ์ โดยอัตลักษณ์ถูกนำมาใช้ในการต่อรองหรือต่อสู้เพื่อช่วงชิงความหมาย การต่อรองท้าทายดังกล่าวอาจเป็นการเสริมอัตลักษณ์เดิมให้ชัดเจนมั่นคงขึ้นหรืออาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนและนำเสนออัตลักษณ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดพื้นที่ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะสำหรับการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม หากเงื่อนไขทางสังคมเปลี่ยนไป การพยายามยึดโยงตนเองอยู่กับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์บางอย่างอาจแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวที่ลดลง ดังนั้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงดัดแปลงได้ เปลี่ยนแปลงได้และเลื่อนไหลไปมาอย่างต่อเนื่องตามเป้าประสงค์ของการดำรงอยู่ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวสยามบางอย่างจึงถูกเลือกเพื่อปรับปรนองค์ประกอบในลักษณะต่างๆ เช่น อัตลักษณ์ทางภาษาที่ชาวสยามยอมรับเอารูปแบบการเรียบเรียงชื่อตัวแบบมลายูมาใช้ แต่ยังคงใช้ชื่อและนามสกุลที่มีความหมายอย่างไทย อัตลักษณ์ทางศาสนาที่ชาวสยามเปิดพื้นที่ให้รูปเคารพตามศาสนาพุทธนิกายหินยานตั้งอยู่เคียงคู่เครื่องหมายธรรมจักรของศาสนาพุทธนิกายเถรวาทในวัดพุทธของชาวสยาม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ชาวสยามถือเอาวัฒนธรรมอันเกิดจากการผสมผสานระหว่างโนราของไทยและมะโย่งของมลายูอย่างโนราแขกเป็นวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ชาวสยามในชุมชน

ดังนั้น อิทธิพลด้านแนวคิดที่ได้จากสำนักเศรษฐศาสตร์การเมือง Williams (1976 อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2545) จึงเห็นว่า แนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมนั้นจะต้องพิจารณาอย่างเป็นรูปธรรมคือ ต้องเน้นกระบวนการผลิตวัฒนธรรม (Production) และการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมนั้น (Reproduction) เพื่อเป็นหลักประกันความต่อเนื่องยืนยาวของสิ่งนั้น และแต่ละวัฒนธรรมล้วนมีวัฒนธรรมในการเลือกสรร (Tradition of Selection) คือ มีวัฒนธรรมในการเลือกสรรสื่อบางชนิดเอาไว้หรือตัดทิ้งสื่อบางชนิดทิ้งออกไป นอกจากนี้ Williams (1976 อ้างในกาญจนา แก้วเทพ, 2545) ได้จำแนกประเภทของปฏิบัติการทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทคือ

Dominant (วัฒนธรรมหลัก) Residual (วัฒนธรรมที่ตกค้างมาจากอดีต ที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมหลัก) และ Emergent (วัฒนธรรมที่กำลังก่อตัวขึ้นมาใหม่ โดยเป็นผลรวมระหว่างสองประเภทแรก) ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีสงกรานต์ของชาวสยาม ที่แต่เดิมนั้นชาวบ้านมีวัฒนธรรมแบบ Residual ในการจัดพิธี คือ ก่อนวันสงกรานต์ที่ถือเป็นวันปีใหม่นั้น ชาวสยามจะจัดงานสวดบังสกุลกระดุกบรพบุษผู้ล่วงลับเรียกว่า บังสกุลบัวหรือบางชุมชนเรียกว่า ทำบุญสวดชื่อในช่วงเช้า ส่วนตอนกลางวันมีการรดน้ำดำหัวเจ้าอาวาสและคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน และมีพิธีรับเทียมดาหรือรับเทวดาในตอนกลางคืน ด้วยความเชื่อว่าเทวดาองค์ใหม่เสด็จมาทำหน้าที่รักษาโลกมนุษย์ โดยญาติพี่น้องรวมถึงลูกหลานที่ทำงานอยู่ห่างไกลจากชุมชนก็จะเดินทางกลับมาร่วมพิธีกันเป็นจำนวนมาก และต่อมาเมื่อรัฐบาลมาเลเซียเข้ามาให้การสนับสนุนโดยส่งเสริมให้ประเพณีสงกรานต์เป็นอีกหนึ่งเทศกาลท่องเที่ยวของคนในประเทศ ก็ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบงานประเพณีให้มีการประกวดและการแสดงต่างๆ รวมถึงมีรถดับเพลิงมาฉีดน้ำสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ร่วมงาน (Dominant) ซึ่งเป็นลักษณะของการเลือกสนับสนุนกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ทำให้ต่อมาภายหลังชาวสยามจึงจัดงานสงกรานต์ขึ้น 2 วันคือ วันแรกเป็นพิธีกรรมที่ทำสืบต่อกันมาภายในชุมชน ส่วนวันที่สองเป็นงานสงกรานต์ที่สนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบ Emergent ที่ถูกเลือกสรรมาผลิตซ้ำ

กระบวนการธำรงวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ย่อมเกิดขึ้นในมนุษยชาติทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นเดียวกับที่รัฐชาติย่อมมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของรัฐชาติเอง ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย โดยความสัมพันธ์จะเป็นไปในทิศทางไหนก็ขึ้นอยู่กับใช้อำนาจรัฐที่มีต่อชนกลุ่มน้อย การบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชน ตลอดจนจิตสำนึกชาติพันธุ์และวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นทั้งความหมาย

(Meaning) และระบบคุณค่า (Value system) ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวสยาม ซึ่งตกผลึกมาจากประสบการณ์ที่แวดล้อมและบริบทรอบตัว ดังที่กาญจนา แก้วเทพ (2555) แสดงทัศนะไว้ว่า วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง (Mediator) การพัฒนาการดำรงอยู่ (Social being) ของคนคนหนึ่งให้กลายเป็นมนุษย์ที่มีจิตสำนึกทางสังคม (Social consciousness) ด้วยเหตุนี้ ลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจึงขึ้นอยู่กับบริบทสภาพความเป็นจริงของสังคมนั้น

ดังนั้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกิดจากการรับรู้ตัวตนที่ชาวสยามมีต่อตนเอง ต่อชุมชน หรือต่อหน่วยทางสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งทำให้ชาวสยามสามารถแบ่งแยกตัวเองออกจากกลุ่มอื่นๆ ในบริบททางสังคม วัฒนธรรมการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจได้ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์จึงเกิดขึ้นจากการประกอบสร้าง (Construct) อย่างเป็นกระบวนการ (Process) โดยอาศัยพลังขับเคลื่อนทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทต่อกระบวนการอัตลักษณ์ในลักษณะต่างๆ คือ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์และปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เป็นรากฐานหรือฐานทุนองค์ความรู้ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวสยาม โดยความสัมพันธ์ที่ดำรงอยู่ในสถาบันทางสังคมของชาวสยาม เป็นสื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รวมถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อบอกเล่าที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญ ส่วนปัจจัยด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์มีผลต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาวสยาม ทั้งในรูปแบบของการปรับเปลี่ยนต่อเติมหรือฟื้นฟู สูญหายไปและการสร้างใหม่ทางอัตลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะที่ปัจจัยด้านภาคประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์และปัจจัยด้านนโยบายการปกครองของรัฐบาล มีผลต่อการธำรงรักษาสืบทอดและการต่อรองอัตลักษณ์ ซึ่งการปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมและการถูกควบคุมโดยกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์ที่เป็นใหญ่ ทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยึดโยงชาวสยามไว้ด้วยกันก่อร่างสร้างรูปเป็นภาค

ประชาสังคมที่เข้มแข็งเพื่อผดุงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และพิทักษ์สิทธิประโยชน์ของชาวสยามภายใต้การดำเนินนโยบายการปกครองของรัฐบาลมาเลเซีย ทำให้การธำรงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวสยามเพื่อสืบทอดแก่นแกน และเนื้อหาความหมายของอัตลักษณ์เอาไว้ได้ มีการปรับตัวและต่อรองอัตลักษณ์ด้วยการปรับรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อโครงสร้างสังคมโดยรวม และเพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้เกิดการสูญสลายหายไปของอัตลักษณ์ในท้ายที่สุด

อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวสยามในมาเลเซีย ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ท่ามกลางกระแสพลวัตทางวัฒนธรรมอันเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์กับท้องถิ่นนิยม ทำให้ปรากฏมุมมองอันหลากหลายที่นักวิชาการมีต่อการสื่อสารโลกาภิวัตน์ โดยมุมมองเชิงบวกมีความเชื่อพื้นฐานว่าการสื่อสารโลกาภิวัตน์จะช่วยเชื่อมโยงความเป็นปึกแผ่นของอารยธรรมโลกให้เป็นหนึ่งเดียวหรือช่วยให้พลเมืองโลกเกิดความทันสมัยร่วมกันและเท่าเทียมกัน ดังแนวความคิดเรื่องหมู่บ้านโลกของ Marshall McLuhan (1964, 1989 อ้างในสมสุข หินวิมาน, 2548) ที่สื่อต่างๆ เป็นกลไกเชื่อมโยงผู้คนข้ามชาติข้ามพรมแดน ทำให้พลเมืองและวัฒนธรรมโลกก้าวเข้าสู่ภาวะการเป็นหมู่บ้านโลก (Global village) ขณะที่มุมมองเชิงลบเห็นว่า การสื่อสารโลกาภิวัตน์จะเข้ครอบงำอารยธรรมท้องถิ่นต่างๆ ให้อ่อนแอลงและครอบงำวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังแนวความคิดเรื่องจักรวรรดินิยมสื่อและการครอบงำวัฒนธรรม (Media imperialism and cultural domination) ที่ชนกลุ่มน้อยอาจไม่สามารถเข้าถึงหรือช่วงชิงพื้นที่ในสื่อกระแสหลักได้ หรืออาจได้รับการนำเสนอเพียงบางโอกาสเท่านั้น แต่ในบางเงื่อนไข พลัของท้องถิ่นก็มีศักยภาพในการต่อต้านวัฒนธรรมโลกหรือวัฒนธรรมตะวันตกเช่นกัน ส่วนมุมมองเชิงต่อรองที่ได้รับอิทธิพลจากนักวิชาการสายวัฒนธรรมศึกษาเห็นว่า กระบวนการสื่อสารจะมีทั้งการต่อรองปรับตัว และผสมผสานวัฒนธรรมโลกและท้องถิ่นเข้าไว้

ด้วยกัน ซึ่งวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งและมีการวิวัฒนาการไปท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น นอกจากนั้นภายใต้แนวคิดเรื่องชาติและความเป็นชาติ แม้กระแสโลกาภิวัตน์จะถาโถมเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น แต่ด้วยกระบวนการทางการสื่อสาร ทำให้ความเป็นชาติยังคงถูกรักษาเอาไว้อย่างต่อเนื่อง (สมสุข หินวิมาน, 2548)

ดังนั้น ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยและการพัฒนาการของระบอบการเมือง การปกครอง และสังคมวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของประเทศมาเลเซีย จึงส่งผลต่อการรับรู้ความหมายและคุณค่าของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันของชาวสยามแต่ละรุ่น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มอายุออกเป็น 4 รุ่น (Generations) โดยจากการศึกษาพบว่า คนแต่ละรุ่นมีรากฐานความคิดที่แตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

1. กลุ่มชาวสยามอายุ 57 ปีขึ้นไป (ยุคอาณานิคม) นับเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลจากการล่าอาณานิคมและการขยายอิทธิพลของชาติต่างๆ รวมถึงการสถาปนาความเป็นรัฐชาติอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้องอพยพโยกย้ายหลายครั้งหลายครา ก่อนที่จะได้ตั้งหลักปักฐานและจัดสรรปันส่วนทรัพย์สินตามที่รัฐมอบให้ในฐานะพลเมือง และด้วยความที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของชนต่างชาติศาสนาต่างวัฒนธรรมซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นใหญ่ คนกลุ่มนี้จึงมีความพยายามที่จะธำรงรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เอาไว้อย่างต่อเนื่อง ผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การอนุรักษ์ การควบคุมกำกับดูแล และการเชื่อมประสานระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น รากฐานความคิดของคนกลุ่มนี้จึงมีความเป็นผู้ริเริ่ม ก่อตั้ง ถ่ายทอด กำกับดูแล และธำรงรักษาทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นสำคัญ (Cultural origin)

2. กลุ่มชาวสยามอายุระหว่าง 34-57 ปี (ยุคเอกราช) นับเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลจากการประกาศเอกราชและสร้างชาติมาเลเซียโดยสมบูรณ์ การสร้างวาทกรรมภูมิบุตรที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่ได้รับสิทธิเทียบเท่ากัน รวมถึงนโยบายเศรษฐกิจใหม่ที่มุ่งสร้างความเสมอภาคระหว่าง

เชื้อชาติแต่กลับส่งผลให้เกิดความไม่พอใจเนื่องจากเป็นนโยบายที่เอื้อประโยชน์ให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นใหญ่มากกว่า คนกลุ่มนี้จึงมีความพยายามที่จะเรียกร้องสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับกลุ่มมุขมนตรี เนื่องจากถือว่ากลุ่มชาติพันธุ์สยามก็เป็นชนพื้นเมืองติดแผ่นดินเช่นกัน โดยการต่อรองทางการเมืองภายใต้การรวมกลุ่มในรูปแบบของสมาคมและมีตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์เข้าไปทำหน้าที่ในการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาสิทธิอันพึงมีของกลุ่มในระบบการเมืองการปกครองของมาเลเซีย ดังนั้นสิทธิพลเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองของมาเลเซียจึงเป็นรากฐานความคิดที่สำคัญของคนกลุ่มนี้

3. กลุ่มชาวสยามอายุระหว่าง 16-33 ปี (ยุคชาตินิยม) นับเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลจากแนวคิดชาตินิยมอย่างเข้มข้นเพื่อพัฒนารากฐานของประเทศและฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้คนกลุ่มนี้มุ่งพัฒนาตนเองด้วยพื้นฐานแนวคิดชาตินิยมบนฐานชาติพันธุ์ โดยการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้นภายใต้ชื่อ กลุ่มรวมไทย (Ruamthai) เพื่อยึดโยงคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเอาไว้ด้วยกัน และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบของกิจกรรมค่ายอบรมสำหรับแนะนำแนวทางการพัฒนาตนเองให้กับเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่ม โดยให้คนที่ประสบความสำเร็จมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักและหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างความก้าวหน้าให้กับตนเองทั้งทางสังคม การศึกษา และอาชีพ ดังนั้น รากฐานความคิดของคนกลุ่มนี้จึงมุ่งพัฒนาทางการศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิตและอาชีพเพื่อสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

4. กลุ่มชาวสยามอายุต่ำกว่า 16 ปี (ยุคโลกาภิวัตน์) นับเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลจากการมุ่งพัฒนาทรัพยากรพื้นฐานและเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่เปิดพื้นที่ทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร้ขอบเขตและสร้างอิสระทางภาษาให้กับคนแต่ละเชื้อชาติ ทำให้คนกลุ่มนี้มีความก้าวหน้าทางการศึกษา มีทักษะการสื่อสารหลากหลายภาษา และมีพื้นที่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรมที่

กว้างขวางขึ้น ดังนั้น การยกระดับสถานภาพทางสังคมจึงเป็นรากฐานความคิดของคนกลุ่มนี้

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าชาติพันธุ์สยามแต่ละรุ่นมีรากฐานความคิดเพื่อสร้างการดำรงอยู่อย่างมั่นคงที่แตกต่างหลากหลาย และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซียยังทำให้เกิดการนิยามความหมายการเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและมีกระบวนการก่อร่างสร้างอัตลักษณ์เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในสังคม ซึ่งกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรรค์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในมิติวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติทางการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจด้วย โดยเฉพาะในบริบทสังคมสมัยใหม่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

บทสรุป

การเปิดพื้นที่ทางสังคมหรือพื้นที่ทางความคิดเพื่อบริหารจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์มีนัยสำคัญต่อการดำรงอยู่อย่างมีอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตแดนของรัฐชาติ ดังนั้น การสื่อสารอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวสยามจึงไม่ใช่เรื่องของ การยึดมั่นในมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาจากอดีตและสืบทอดส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง หากแต่เป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ชาวสยามใช้ในการจัดการองค์กรทางชาติพันธุ์และมีกระบวนการสื่อสารเพื่อบริหารจัดการอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้สามารถประกอบสร้าง ต่อดรง และช่วงชิงการนิยามความหมายตลอดจนกำหนดตำแหน่งแห่งที่อันเป็นจุดยืนทางอัตลักษณ์ของกลุ่มตนและคนอื่น

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชาวสยามในมาเลเซียแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการการดำรงอยู่และการสื่อสารอัตลักษณ์เพื่อแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยชาวสยามในมาเลเซียแสดงตัวตนทางชาติพันธุ์เพื่อยืนยันถึงสิทธิการเป็นพลเมืองชาวสยาม (Siam) ของประเทศมาเลเซียผ่านการสื่อสารอัตลักษณ์ทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ในรูปแบบต่างๆ ที่มีการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมมาลาของประเทศไทย โดยอาศัยปัจจัยทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือประกอบสร้างความเป็นชาวสยาม และมีปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและภาคประชาสังคมของชาติพันธุ์ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อขยายพื้นที่ทางสังคมให้สามารถแสดงตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างมีอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีภายใต้นโยบายการปกครองของรัฐ

ดังนั้น การนำเอาภูมิทัศน์วัฒนธรรมในอดีตมาใช้เพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวสยามในปัจจุบัน จึงเป็นยุทธวิธีในการจัดวางตนเองอย่างเหมาะสม ซึ่งเปลี่ยนไปตามบริบทเงื่อนไขต่างๆ ภายใต้รูปแบบของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม โดยท่ามกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกชาติพันธุ์ชาวสยามและอัตลักษณ์แห่งชาติมาเลเซีย การเปิดพื้นที่เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางประการที่สืบเนื่องทางประวัติศาสตร์และรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้ทำการสื่อสารอัตลักษณ์ทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของกลุ่มตนอย่างมีอิสระ ทำให้ชุมชนชาวสยามสามารถรักษาสมดุลของกระบวนการอัตลักษณ์ไว้ได้ ทั้งในรูปแบบของการธำรงรักษา การต่อรองท้าทาย และการก่อร่างสร้างรูปขึ้นมาใหม่หรือเพื่อทดแทนการสูญสลายหายไปของอัตลักษณ์บางประการ ชุมชนชาวสยามจึงยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมีอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีท่ามกลางบริบทรัฐชาติมาเลเซีย

References

- Andaya, B. W. & Andaya, L. Y. (2001). *A history of Malaysia*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Angrosino, M. (2007). *Doing Ethnographic and Observational Research*. London: Sage.
- Brown, D. (1994). *The state and ethnic politics in Southeast Asia*. USA: Routledge.
- Castells, M. (2010). *The power of identity*. UK: Blackwell.
- Fuengfusakul, A. (2003). *Identity: a review of the theoretical and conceptual framework*. Council research, National Sociology. Bangkok: National Research Council. [in Thai]
- Government of Malaysia. (2015). *Unjuran populasi penduduk*. Retrieved November 26, 2015, from <http://pmr.penerangan.gov.my/index.php/info-terkini/19463-unjuran-populasi-penduduk-2015.html>
- Hinwiman, S. (2005). *Summary execution sets of Philosophy and Theory of Science Communication Unit 8-15*. Nonthaburi: Sukhothai Thammatirat University Printing. [in Thai]
- Kaeosanit, T. (2009). *Communication for maintaining cultural identity of the Siamese - Malaysian community in Kedah, Malaysia*. Master thesis of Faculty of Communication of Arts, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Kaewthep, K. (2002). *When the media reflect and construct culture*. Bangkok: Saladeang. [in Thai]
- _____. (2012). *Old Media - New Media: semiotic, identity, ideological*. Bangkok: Pabpim. [in Thai]
- _____. (2014). *Science of Media and Cultural Studies*. Bangkok: Edison Press Products. [in Thai]

- Kanjanapun, A. (2012). *Multiculturalism in the context of social and cultural change*. Office of promote and academic support 10, Chiang Mai. Department of social development and Welfare, ministry, social development and human security. [in Thai]
- Kuroda, K. (2002). *The Siamese in Kedah Under Nation-State Making*. Retrieved November 26, 2015, from http://www.unimuenster.de/Ethnologie/South_Thai/working_paper/Kuroda_Kedah
- Pawakkapan, N. (1998). Sometimes Thai Sometime Not Thai: it is not the identity of the tangible variable. *Rattasas Sarn*, 20(3), 215-252. [in Thai]



Name and Surname: Thatsanawadi Kaeosanit

Highest Education: Master of Arts (Communication Arts),
Chulalongkorn University

University or Agency: Suratthani Rajabhat University

Field of Expertise: Communication for community, Development
Communication, Public Relation

Address: 272 Surat-Na San Rd., Khun Thale, Surat Thani 84100



Name and Surname: Ubolwan Premsrirat

Highest Education: Master of Arts (Communication Arts),
Chulalongkorn University

University or Agency: National Institute of Development
Administration and Chulalongkorn University

Field of Expertise: Public Relation, Development Communication

Address: 89/280 Chaiyapruk Village, Bangwak Rd., Bangkae, Bangkok
10160



Name and Surname: Kanjana Kaewthep

Highest Education: Ph.D. (Sociology), University de Paris 7, France

University or Agency: National Institute of Development
Administration, Knowledge Network Institute of Thailand and
Chulalongkorn University

Field of Expertise: Mass communication, Development Communication,
Cultural Studies, Media for community and feminine development

Address: 247/67 Sammakorn Village, Soi Ramkhamhaeng 112,
Saphan Sung, Bangkok 10240